

Nr 14.

Av herr Nilsson, Johan, om ändring i villkoren för försäljning av vissa kronodomäner.

Sedan flera år tillbaka har riksdagen beslutat, att alla kronoegendomar, vilka icke lämna 600 kronors årligt arrende, skola försäljas vid utgången av resp. arrendetider. Köpeskillingen för de sålunda försålda egendomarne jämte en del avsöndringar uppgår årligen till omkring 700,000 kronor, vilket visar, att jämförelsevis många försäljningar göras.

Den s. k. optionsrätten (fördelen att få förnya arrendet efter den uppskattning, som af vederbörande göres) har alltid ansetts lycklig. På grund af denna ha alltid arrendatorerna såsom sitt eget skött samt med intresse nedlagt arbete å de egendomar de innehaft, vilket de kunnat göra, då deras ställning ansetts som fullt tryggad, och har såväl staten som arrendatorerna säkerligen haft fördel härav.

Då kronoegendomar nu försäljas, sker detta på offentlig auktion till den högstbjudande. Undantag härifrån göres, då det är fråga om torp och andra mindre lägenheter, då hembjudan göres åt innehavaren att, efter gjord värdering och på förmånliga betalningsvillkor, lösa resp. områden. Torparne å försålda kronoegendomar hava därför i dylika fall större fördelar än själva arrendatorerna.

En annan omständighet, som gör kronoarrendatorns ställning obehaglig samt förminskar värdet av optionsrätten, är, att vid riksdagarne under senare åren framkommit flera motioner om förändrade bestämmelser rörande kronodomänerna. Sålunda har såväl vid denna som en del föregående riksdagar föreslagits, att, i stället för vad som nu gäller, då gränsen för bibehållandet såsom kronodomäner utgör 600 kronor, den s. k. arrendegränsen skulle höjas.

Det är ju tydligt, att riksdagen får bestämma, huru med kronodomänerna skall förfaras, men det är också lika tydligt, att detta inger arrendatorerna en ständig oro, och medgivas måste, att de befinna sig i ett ständigt osäkerhetstillstånd. Den optionsrätt, som så mycket lovpriats och även åstadkommit mycken nytta för såväl staten som arrendatorerna, blir naturligtvis under dylika förhållanden av intet värde.

Om arrendatorerna i likhet med torparna å kronoegendomarne finge

företrädesrätt att efter gjord värdering köpa sitt förut innehavda ställe, skulle detta hälsas med tillfredsställelse och staten även vinna härför, förty säkerligen skulle egendomarne vid försäljningstillfällena i så fall vara i ett betydligt bättre skick än som nu ofta är fallet.

En del egendomar styckas innan de försäljas, och om arrendatorn under dylika förhållanden bleve erbjuden en av lotterna efter av domänstyrelsen företagen värdering, skulle det säkerligen vara både klokt och rimligt.

Vid 1905 års lagtima riksdag var det motion om vad jag här ovan tillåtit mig påpeka, men blev denna motion avslagen med följande motivering (se statsutskottets utlåtande nr 100):

»Utskottet, som väl funnit det med motionen avsedda ändamål beaktansvärt, har emellertid inhämtat, att domänstyrelsen lär hava för avsikt att redan under innevarande år utarbета förslag till bestämmelser i den av motionären angivna riktning, och då det vid sådant förhållande torde vara lämpligt att, innan riksdagen i ärendet vidtager åtgärd, avvakta framläggandet av detta förslag, får utskottet hemställa, att förevarande motion icke för närvarande må till någon riksdagens åtgärd föränleda.»

Något förslag, sådant som statsutskottet angivit såsom skäl för sitt avslag, har emellertid aldrig framkommit, såvitt jag har mig bekant.

På grund av vad som sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta vid försäljning av kronodomäner, utom nu gällande villkor, bestämma:

att, sedan kungl. domänstyrelsen låtit verkställa saluvärdering å till försäljning beslutade kronoegendomar, erbjuda desamma åt arrendatorn till inlösen för det åsatta värdet mot betalningsvillkor, som nu är stadgat i dylika fall;

vill arrendator ej köpa egendomen till åsatta priset, försäljes densamma å offentlig auktion;

beslutes om egendomens styckning och densamma försäljning i lotter, erbjudes arrendatorn en av lotterna till det åsatta värdet.

Stockholm den 23 januari 1915.

Joh. Nilsson.